

Polityka bezpieczeństwa na stadionach piłkarskich szczebla centralnego w Polsce

MARCIN SABAT¹

DR

SZCZEPAN STEMPIŃSKI²

DR

¹ Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych im. Prof. E. Lipińskiego w Kielcach
e-mail: marcinsabat(at)vp.pl

² Uniwersytet Szczeciński, Instytut Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego
e-mail: stempinski(at)gmail.com

Słowa kluczowe bezpieczeństwo, mecz piłki nożnej, wyniki badań, organizatorzy

Abstrakt W niniejszym artykule autorzy analizują wyniki badań przeprowadzonych wśród uczestników Konferencji „Bezpieczny stadion”, której XV edycja odbyła się 21.10.2015 roku w Kielcach. W oparciu o wybrane opinie respondentów podjęli próbę analizy polityki organizatorów imprez oraz innych podmiotów uczestniczących w procesie organizacji meczów piłkarskich w zakresie bezpieczeństwa meczów odbywających się w ramach rozgrywek piłkarskich zarządzanych przez PZPN i Ekstraklasę SA. Na podstawie wybranych przykładów przedstawiają możliwe kierunki oddziaływania na organizatorów, stosowania obowiązujących rozwiązań czy też ewentualnych zmian w prawie oraz edukowania szerokiego kręgu uczestników meczu piłkarskiego. Wszystkie analizowane elementy odnoszą się do organizacyjnego aspektu działań. Wyniki badań stanowią element swoistego sprzężenia zwrotnego pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w sferze bezpieczeństwa meczu piłkarskiego. Autorzy prezentują pogląd, iż właśnie w doskonaleniu rozwiązań organizacyjnych meczu piłki nożnej szczególną rolę winien sprawować PZPN. Podkreślają także wagę systematycznego szkolenia i współdziałania wszystkich podmiotów jako istotnych determinantów unifikujących i podnoszących poziom organizacji meczu piłkarskiego.

Security Policy in the Central Level Football Stadiums in Poland

Keywords safety, football match, results of research, organizers

Abstract In the article the authors analyse the results of research conducted among the participants of the fifteenth edition of the conference ‘Safe Stadium’ that was held in Kielce on October 25th, 2015. Based on selected respondents’ opinions, they have analysed the policy of event organisers and other parties involved in the organisation of football matches in terms of security managed by the Polish Football Association and *Ekstraklasa SA*.

On the basis of the selected examples they show the possible directions of impact on the organisers, the application of existing solutions or possible changes in the law and education of a wide range of participants of football matches. All of the analysed elements refer to the organisational aspects of activities. The test results are part of a kind of feedback between actors involved in the security of football matches. The authors think that it is the role of the Polish Football Association to work on improving organisational solutions of football matches. They also stress the importance of regular training and cooperation of all parties, as the important factors that can unify and raise the level of the organisation of football matches.

Wprowadzenie

Przedmiotem niniejszego artykułu jest podsumowanie obecnego stanu bezpieczeństwa na polskich stadionach piłkarskich szczebla centralnego (ligowa rywalizacja mężczyzn na poziomie: Ekstraklasy, I Ligi oraz II Ligi), a także analiza kierunków działań podejmowanych w tym obszarze przez wszystkie zainteresowane strony środowiska piłkarskiego, a więc: organizatorów imprez, podmioty zarządzające rozgrywkami oraz podmioty publiczne uczestniczące w procesie organizacji i zabezpieczania imprez sportowych (np. Policja). Ewentualne działania – analizowane przez autorów – miałyby pozytywnie wpłynąć na poziom bezpieczeństwa i efektywność organizacji wymienionych rozgrywek.

Punktem wyjścia do wspomnianego podsumowania jest analiza wyników badania ankietowego przeprowadzonego podczas XV Ogólnopolskiej Konferencji „Bezpieczny Stadion”, która odbyła się 21 października 2015 roku w Kielcach. Rokrocznie jej organizatorem jest Polski Związek Piłki Nożnej, a gospodarzem są Targi Kielce.

Należy podkreślić, co jest istotne z naukowego punktu widzenia dla treści zawartych w niniejszym artykule, iż Konferencja „Bezpieczny Stadion” jest najpoważniejszym tego typu wydarzeniem tematycznym w Polsce, a najprawdopodobniej także w całej Europie Środkowo-Wschodniej. Autorzy wnioskuje to, uwzględniając nie tylko skalę konferencji – w zależności od edycji liczba uczestników dochodziła nawet do 500 osób – ale przede wszystkim kompetencje samych uczestników imprezy, reprezentujących zarówno organizatorów meczów z klubów piłkarskich, jak i szerokie spektrum przedstawicieli pozostałych podmiotów zaangażowanych w obszar bezpieczeństwa imprez sportowych. Uczestnikami konferencji byli bowiem przedstawiciele miast–gospodarzy rozgrywek ligowych szczebla centralnego, w tym m.in. zarządcy stadionów piłkarskich, ale także przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, których organy (prezydent burmistrz, wójt) zgodnie z przepisami prawa powszechnego (Ustawa, 2009, art. 24) wydają zezwolenie na przeprowadzenie imprezy masowej. Są to zatem podmioty mające podstawowe władztwo w zakresie określania standardów organizacyjnych i przeprowadzenia imprezy masowej w odniesieniu do sfery szeroko postrzeganego bezpieczeństwa. Kolejnymi jej uczestnikami byli funkcjonariusze Policji z jednostek zabezpieczających mecze rozgrywek ligowych szczebla centralnego. W ocenie autorów podkreślenia wymaga, iż to właśnie Policja jako

podmiot zobowiązany do zabezpieczania imprez masowych (Ustawa, 2009, art. 5 ust. 3) jest kluczowym partnerem klubów piłkarskich organizujących kwalifikowane współzawodnictwo sportowe w formie sportowych imprez masowych. Pozostałymi uczestnikami konferencji, reprezentowanymi w znacznie mniejszej liczbie, byli przedstawiciele następujących instytucji: Sejm RP, urzędy wojewódzkie, Państwowa Straż Pożarna, Polskie Koleje Państwowe, organy dyscyplinarne podmiotów zarządzających rozgrywkami (Komisja Dyscyplinarna PZPN, Komisja Ligi Ekstraklasy SA), Delegaci Meczowi PZPN (audytorzy/kontrolerzy sposobu organizacji i poziomu bezpieczeństwa rozgrywek szczebla centralnego), przedstawiciele Wojewódzkich Związków Piłki Nożnej (administratorzy rozgrywek na poziomie III ligi oraz niższych klas rozgrywkowych) oraz inni zaproszeni goście. Ze względu na posiadane przez nich kompetencje w zakresie władczym i kontrolnym wyrażone w badaniu przez tę grupę respondentów poglądy stanowiły niezwykle cenne uzupełnienie opiniodawcze.

Na potrzeby niniejszego artykułu należy również podkreślić jeszcze jedną kwestię, ważną ze względów metodologicznych. Piętnastą edycję Konferencji „Bezpieczny Stadion” wyróżniał od poprzednich fakt, iż właśnie podczas niej po raz pierwszy wszyscy uczestnicy zostali wyposażeni w bezprzewodowe piloty do głosowania. Zastosowanie tej nowatorskiej technologii umożliwiło sprawne przeprowadzenie badania ankietowego, stanowiącego przedmiot niniejszych rozważań. Warto przy tym podkreślić, iż taki sposób poznania poglądów respondentów umożliwił zachowanie istotnej w ocenie autorów okoliczności – anonimowego charakteru badania.

W dalszej części opracowania autorzy przedstawiają analizę wyników badań w postaci wykresów, prezentując je w ujęciu procentowym. Tytułem wyjaśnienia należy wskazać, iż grupa respondentów udzielających odpowiedzi różni się przy poszczególnych pytaniach. Jest to rezultatem konwencji przyjętej przez organizatorów konferencji, w trakcie której pytania zadawane były uczestnikom w sposób ciągły, stosownie do zmieniających się tematycznie wystąpień, przez cały okres jej trwania (od rozpoczęcia do zakończenia konferencji). W tym czasie zmieniała się liczba uczestników (wchodzili lub wychodzili z sali, spóźnili się na konferencję lub musieli ją wcześniej opuścić, uczestniczyli w rozmowach kularowych). Ponadto sam fakt, iż dysponowali pilotem do głosowania, nie był jednoznaczny z obowiązkiem oddania przez nich głosu. Właśnie te dwie okoliczności zdeterminowały powstanie różnic w liczbie respondentów udzielających odpowiedzi na zadawane pytania. Głosowania odbywały się głównie podczas dyskusji panelowej moderowanej przez zawodowego dziennikarza sportowego. Uczestnikami dyskusji byli: Prezes Zarządu Polskiego Związku Piłki Nożnej, Zastępca Komendanta Głównego Policji oraz Prezes Zarządu operatora stadionu PGE Narodowy. Aby wypowiedzi uczestników panelu dyskusyjnego nie sugerowały pozostałym uczestnikom konferencji sposobu głosowania, postanowiono, iż każde zagadnienie zostanie omówione w następujący sposób: zainicjowanie tematu przez moderatora, następnie wyświetlenie pytania wraz z możliwymi odpowiedziami na ekranie wielkoformatowym, po czym następowało samo głosowanie, na które przeznaczano ok. 15–20 sekund, po którym następowała prezentacja wyników. Wieńczyła je dyskusja na dany temat oraz podsumowanie, w którym dyskutanci odnosili się do wyników badań. W ten sposób uzyskano odpowiedzi na pytania postawione uczestnikom podczas konferencji.

Nie zmienia to jednak faktu, iż opinie zebrane w ramach prezentowanego badania są zdaniem autorów wartościowym materiałem badawczym. Wynika to m.in. z faktu, iż wśród respondentów znalazły się osoby organizujące i zabezpieczające na co dzień mecze piłkarskie szczebla centralnego, bez wątplenia najpopularniejszej dyscypliny sportowej, która jednocześnie budzi najwięcej problemów natury prawno-organizacyjnej. Ponadto właśnie te osoby – kierownicy ds. bezpieczeństwa i spikerzy piłkarscy klubów szczebla centralnego oraz dowódcy operacji Policji zabezpieczający mecze piłkarskie – są w ocenie autorów grupą najbardziej doświadczonych praktyków w przedmiotowej dziedzinie w Polsce. Wśród respondentów stanowiły one ok. 60% wszystkich udzielających odpowiedzi. Pozostałą zaś część tworzyli przedstawiciele instytucji opisanych wcześniej przez autorów (Sejmu RP, zespolonej administracji rządowej czy PZPN).

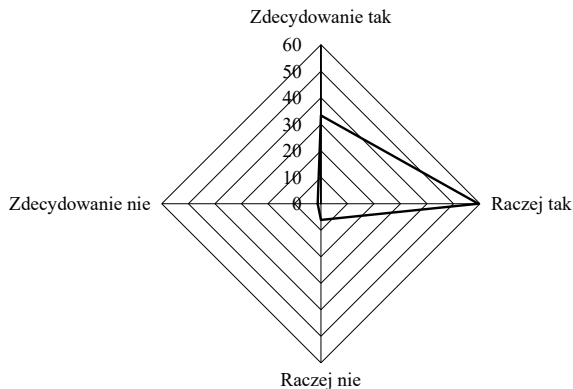
W tym miejscu należy nadmienić, iż poza analizami prowadzonymi przez PZPN na podstawie materiałów sporządzanych przez delegatów meczowych i analizami własnymi prowadzonymi przez Policję w Polsce istnieje poważny niedostatek w zakresie badań obszaru organizacyjnego widowiska piłkarskiego. Jeśli już takie badania są prowadzone, to ich wyniki publikowane są najczęściej jako immanentna część prac licencjackich, magisterskich czy doktorskich (Stempiński, 2012, s. 67–133).

Autorzy wyrażają przekonanie, iż niniejszy artykuł będzie z jednej strony stanowił swego rodzaju otwarcie dla cyklu publikacji naukowych dedykowanych tematyce bezpieczeństwa w sporcie, a z drugiej także inspirację do polemiki o naukowym charakterze. Tematyka ta jest rozumiana przez autorów wielopłaszczyznowo, poczynając od wpływu infrastruktury stadionowej (obiektovej), zarządzania samą imprezą sportową przez organizatora czy podmioty powołane do zarządzania rozgrywkami, kończąc na ramach prawnych organizowanych imprez oraz oddziaływaniu na poczucie bezpieczeństwa osób uczestniczących w imprezach sportowych. W każdym z tych obszarów mamy bowiem do czynienia z szeroko rozumianym bezpieczeństwem, którego stan wydaje się podlegać systematycznej poprawie.

Czy na stadionach piłkarskich szczebla centralnego w Polsce (Ekstraklasa, I liga, II liga) jest bezpiecznie?

Powyższe pytanie zostało zadane uczestnikom konferencji jako jedno z pierwszych, oczywiście z powodów metodologicznych – organizator tej imprezy dążył bowiem do zdiagnozowania problematyki bezpieczeństwa stadionowego metodą „od ogółu do szczegółu”. Wyniki procentowe przedstawiono na rysunku 1.

Analizę należy poprzedzić informacją mającą zastosowanie również do pozostałych części niniejszych rozważań – pytania nie dotyczą meczów Reprezentacji Polski seniorów, ani rozgrywek kobiet czy też rozgrywek młodzieżowych. Przedmiotem analizy są wyłącznie piłkarskie rozgrywki ligowe szczebla centralnego rywalizacji mężczyzn, z uwzględnieniem szeregu determinantów dotyczących m.in. miejsca rozgrywania spotkań na konkretnych stadionach, organizatorów tych imprez, różnych kategorii kibiców uczestniczących w meczach piłkarskich oraz relacji pomiędzy tymi kibicami.

Rysunek 1. Stanowisko respondentów w zakresie „Czy na stadionach piłkarskich szczebla centralnego w Polsce (Ekstraklasa, I liga, II liga) jest bezpiecznie?” (N = 165) (%)

Źródło: opracowanie własne.

Uzyskane wyniki dotyczące pytania nr 1 autorzy oceniają jako wyjątkowo satysfakcjonujące dla całego środowiska piłkarskiego. Warto podkreślić fakt, że łączny odsetek odpowiedzi pozytywnych („zdecydowanie tak” i „raczej tak”) wyniósł ponad 90%, a dokładnie 92,7%. Analizując ten wynik, należy – po pierwsze – pamiętać o atmosferze polskich stadionów piłkarskich z lat 90. ubiegłego wieku, kiedy to chuligaństwo i związane z nim naruszenia porządku publicznego stanowiły znaczący problem nie tylko dla środowiska piłkarskiego, ale przede wszystkim negatywne zjawisko o charakterze ogólnospołecznym. Po drugie, podkreślenia wymaga okoliczność, iż opinię tę wyraziła grupa ekspertów, którzy na co dzień zawodowo parają się tematyką bezpieczeństwa stadionowego. Po trzecie – wynik ten nie jest przypadkowy, a wręcz przeciwnie – łatwo możemy go zweryfikować w oparciu o systematycznie gromadzone i publikowane dane statystyczne. Konfrontując bowiem prezentowane oceny z oficjalnym Raportem dotyczącym organizacji i stanu bezpieczeństwa meczów piłki nożnej szczebla centralnego Polskiego Związku Piłki Nożnej za sezon 2014/15 (Raport dotyczący organizacji..., 2016) w kategorii „Mecze z incydentami”, zauważamy, iż tylko w trakcie 16 meczów Ekstraklasy (na 296, co stanowi 5,4%) odnotowano przerwanie zawodów ze względu na wystąpienie incydentów, a w trakcie tylko jednego meczu odnotowano zakłócenie porządku na stadionie. Jeśli chodzi o mecze I i II Ligi, to prezentowane odsetki procentowe są na podobnym lub jeszcze niższym poziomie.

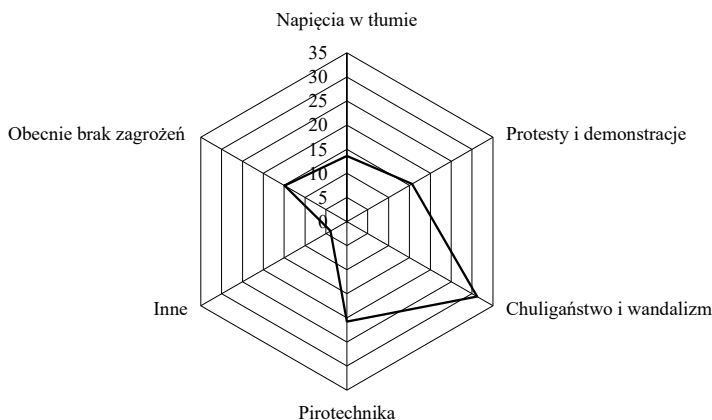
Eksperti nie mieli zatem wątpliwości, stawiając na tej podstawie ogólną tezę, iż na polskich stadionach jest bezpiecznie, a nawet bardzo bezpiecznie. Taka konkluzja wydawałby się zatem oczywista, gdyby nie kwestia prezentowania jej w środkach masowego przekazu i sposobu odbioru zagrożeń dla bezpieczeństwa stadionowego przez laików. Każde poważne, acz incydentalne, jednostkowe zagrożenie bezpieczeństwa publicznego jest chętnie prezentowane przez media jako „news dnia”. Z tego powodu temat eksponowany w ten sposób (na zasadzie atmosfery strachu) może być odbierany przez część społeczeństwa nie jako incydent, ale jako zjawisko

o konkretnej historii, powracające, na większą skalę, niż w nim istocie jest, powtarzające się, z którym nie wiemy, jak sobie poradzić. Jeden taki incydent wpływa w minimalnym stopniu na statystyki bezpieczeństwa (byłby to przykładowo drugi przerwany mecz spośród 300 itp.), jednak ze względów medialnych („łakomy kąsek”) – wyolbrzymione prezentowanie takiego incydentu stwarza wielkie szkody wizerunkowe dla całego środowiska piłkarskiego. Po wystąpieniu takiego incydentu niezwykle ciężko jest w krótkim czasie odwrócić niekorzystną ocenę bezpieczeństwa dla całych rozgrywek piłkarskich.

Dlatego też autorzy zwracają uwagę na właściwe komunikowanie bilansu bezpieczeństwa stadionowego przez zainteresowanych – nie mają tutaj na myśli mediów ogólnopolskich czy lokalnych, ale podmioty najbardziej zainteresowane przekazem, czyli kluby piłkarskie, właściwe związki sportowe i podmioty zarządzające rozgrywkami oraz podmioty publiczne, w tym Policję. Wszystkie te instytucje nie tylko powinny dbać o pozytywny przekaz (np. informacji statystycznych), ale również, w przypadku wystąpienia jednorazowych naruszeń porządku na stadionach, powinny podejmować odpowiednie działania wyprzedzające, aby społeczeństwo, publiczność, kibice – klienci tych instytucji otrzymali rzetelny, profesjonalny przekaz, a nie wyolbrzymione nieraz informacje i newsy pisane „pod zamówienie” zleciodawców sensacji.

Co jest obecnie największym zagrożeniem dla bezpieczeństwa meczów piłki nożnej na szczeblu centralnym w Polsce (Ekstraklasa, I liga, II liga)?

Bezpieczeństwo na stadionach jest procesem ciągłym, obejmującym m.in. zapewnianie odpowiedniej infrastruktury stadionowej, szkolenia kadry zarządzającej/obsługującej imprezę, politykę informacyjną wobec publiczności oraz właściwą jej obsługę. Dzięki temu organizator imprezy jest w stanie oddziaływać na wewnętrzne poczucie bezpieczeństwa uczestnika imprezy.

Rysunek 2. Stanowisko respondentów w zakresie „Co jest obecnie największym zagrożeniem dla bezpieczeństwa meczów piłki nożnej na szczeblu centralnym w Polsce (Ekstraklasa, I liga, II liga)?” (N = 154) (%)

Źródło: opracowanie własne.

Należy podkreślić, że nigdy nie uda się wyeliminować zagrożeń bezpieczeństwa stadionowego do poziomu 0% – tak jak nie udało się całkowicie zlikwidować bezrobocia w krajach wysoko rozwiniętych, gdzie odsetek ten z reguły waha się w przedziale 3–5% (niewielka część osób po prostu nie chce pracować). Analogicznie w przypadku bezpieczeństwa stadionowego – zawsze znajdzie się odsetek ludzi chętnych lub zdolnych do konfrontacji słownej czy siłowej, do rzuca-
nia przedmiotami, wbiegnięcia na płytę boiska – dla zabawy, dla *funu*, żeby wygrać zakład (Sen-
sacja w Zabrzu..., 2016), żeby była tzw. „draka”. Biorąc powyższe pod uwagę, organizator kon-
ferencji postanowił zadać ekspertom kolejne pytanie – o największe/najpoważniejsze obecnie
zagrożenia dla bezpieczeństwa meczów piłki nożnej na szczeblu centralnym w Polsce (rys. 2).

Chuligaństwo i wandalizm są postrzegane przez ekspertów jako największe zagrożenie dla bezpieczeństwa meczów piłki nożnej na szczeblu centralnym (31,2% wszystkich wskazań). Oczywiście, nie oznacza to jednocześnie, iż ten typ zagrożeń występuje najczęściej. Wręcz prze-
ciwnie, co potwierdzają dane zawarte w cytowanym Raporcie PZPN, obecnie chuligaństwo ro-
zumiane jako wandalizm, konfrontacje siłowe, rzucanie niebezpiecznymi przedmiotami itp. na
polskich stadionach występują bardzo rzadko. Wydaje się, że tak też należy rozumieć intencję
respondentów, tzn. jeśli już wystąpi jakiś incydent, to właśnie chuligaństwo (było i nadal) jest
największym zagrożeniem dla bezpieczeństwa meczów piłkarskich.

Drugim w kolejności największym zagrożeniem w opinii respondentów jest pirotechnika (20,8% wszystkich wskazań). Używaniu pirotechniki autorzy zamierzają poświęcić osobny arty-
kuł, niemniej jednak już tutaj warto zasygnalizować, że ponad 70% ekspertów dopuszcza legali-
zację kontrolowanego odpalania środków pirotechnicznych na stadionach podczas meczów pił-
karskich. Opinia ta została wyrażona w ramach odpowiedzi na jedno z kolejnych pytań. Kwestia
ta ma istotny związek ze zjawiskiem wykorzystywania pirotechniki na stadionach i jej wpływem
na bezpieczeństwo. Można więc wnioskować, iż niebezpiecznym jest przede wszystkim (a może
tylko?) niekontrolowane odpalenie środków pirotechnicznych, a więc przykładowo: na trybu-
nie/w sektorze/w tłumie osób, przez osoby nieprzeszkolone, w wyniku reakcji spontanicznej,
niezaplanowanej czynności, której przeprowadzenie może być obciążone błędami, a te z kolei
mogą skutkować obrażeniami dla osób postronnych.

Kolejnymi wskazaniami były:

- protesty, demonstracje, treści zabronione – 15,6% wskazań dla tak sformułowanej kate-
gorii zbiorczej,
- napięcia w tłumie, niekontrolowany ruch tłumu – 13,6% wskazań dla tej zbiorczej
kategorii,
- inne – 3,9% wskazań.

Zdaniem autorów niniejszej publikacji szczególnie dwie pierwsze kwestie są istotne w tej
części analizy. Po pierwsze, niepokojące jest – z punktu widzenia obecnej sytuacji geopolitycz-
nej, ale także społecznej w naszym kraju – występowanie protestów, demonstracji i treści zabro-
nionych przyjmujących wulgarne i obraźliwe sformułowania pod adresem wyznawców islamu
oraz uchodźców z Bliskiego Wschodu. Treści te są eksponowane przez kibiców poszczególnych
klubów, ale nierzadko za przyzwoleniem władarzy tych podmiotów (zarządcy klubów muszą

znać treść wielkoformatowej oprawy meczowej, zanim znajdzie się ona na trybunie, ponieważ przemycenie olbrzymich ilości materiałów przez bramy wejściowe jest niemożliwe). W tych delikatnych sprawach (wyznania, religii, wiary) może mieć niestety zastosowanie zasada analogii, a świeżo w pamięci mamy przecież zamachy lub próby zamachów na czasopisma francuskie i duńskie, których dziennikarze pozwolili sobie na ironię, a przez to obrażanie wyznawców wspomnianej wiary (Skandynawskie dzienniki..., 2015). Tym samym czasopisma te wystawiły się na cel. Niestety, dokładnie to samo czynią obecnie kibice niektórych klubów piłkarskich w naszym kraju, być może czyniąc to nieświadomie. Oczywiście, organy prowadzące rozgrywki surowo piętnują tego typu zachowania, niemniej jednak nie mają bezpośredniego wpływu na sam fakt eksponowania treści obraźliwych na trybunach, ponieważ to kluby piłkarskie są organizatorami meczów i jako takie odpowiadają za organizację i bezpieczeństwo imprezy.

Po drugie, napięcia w tłumie i niekontrolowany ruch tłumu. Autorzy diagnozują, iż to właśnie ta kategoria zachowań będzie najbardziej „rozwojowa” w negatywnym tego słowa znaczeniu. Polskie stadiony są coraz większe, wydaje się, że stopniowo będzie wzrastała frekwencja na meczach. Zatem pojawia się kwestia zarządzania tłumem (*crowdcontrol*). Ten obszar zdaje się być najbardziej newralgiczny z punktu widzenia obecnej kadry zarządzającej bezpieczeństwem imprez. Do tej pory bowiem stosunkowo rzadko kadra ta miała okazję przeprowadzać imprezę z pełnym obłożeniem uczestników. Doświadczenia takie są raczej domeną organizatorów meczów piłkarskich na większych stadionach, ewentualnie bardziej popularnych klubów piłkarskich. Natomiast sam niekontrolowany ruch tłumu może wynikać nie tylko z wysokiej frekwencji, ale może mieć związek np. z: późnym przybyciem na stadion, awarią systemu kontroli dostępu, awarią systemu biletowego, ale także zamieszkami na stadionie czy paniką spowodowaną niepoprawnie przeprowadzoną ewakuacją obiektu. Trzeba dodać, że niekontrolowany ruch tłumu może być również sprowokowany przez kibiców drużyny przeciwnej, np. obelżywymi okrzykami czy hasłami na transparentach. Warto więc, aby organizator imprezy miał przygotowane i przetestowane procedury na te oraz wszelkie inne dające się przewidzieć zdarzenia niepożądane mogące wywołać napięcia w tłumie, ale także, aby w sposób świadomy akceptował oprawę meczową grup kibicowskich – tzn. uwzględniał potencjalne skutki, które oprawa ta może wywołać zarówno w trakcie imprezy, jak i po jej zakończeniu.

Ostatnią możliwością odpowiedzi na pytanie o największe zagrożenia dla bezpieczeństwa meczów piłki nożnej na szczeblu centralnym była odpowiedź o treści: „Obecnie brak jest większych zagrożeń na meczach piłkarskich w Polsce”. Odpowiedzi tej udzieliło 14,9% respondentów, czyli mniej więcej 1/7. W opinii autorów wydaje się, iż sformułowana przez respondentów ocena jest adekwatna.

Które z (poniższych) rozwiązań dyscyplinarnych w najmniejszym stopniu wpływa pozytywnie na poprawę stanu bezpieczeństwa podczas meczów piłkarskich?

Kolejnymi istotnymi aspektami oddziałującymi na strukturę organizacji bezpieczeństwa meczu piłkarskiego są determinanty dyscyplinarne oraz komercyjne. Ich wzajemne oddziaływanie przedstawiono na rysunku 3. Zestawione zostały pozornie odległe od siebie kwestie stosowania wybranych rozwiązań dyscyplinarnych oraz sprzedaży i podawania alkoholu podczas meczu piłki nożnej. W ocenie autorów tendencja zarysowana zsumowanym stanowiskiem respondentów jednoznacznie wskazuje, iż najmniej istotnymi elementami oddziaływania są kary finansowe dla klubów. Ponadto wyrażają pogląd, iż respondenci udzielając odpowiedzi, mieli zapewne na uwadze merkantylne (jeszcze bardziej zintensyfikowane) oddziaływanie na organizatorów imprez masowych (meczów piłki nożnej). Należy jednak mieć na uwadze, iż ten rodzaj sankcji w stosunku do spersonifikowanego organizatora zawarty jest zarówno w przepisach prawa powszechnego (Ustawa, 2009, art. 58), jak i może być również orzeczony przez organ jurysdykcyjny PZPN. Stosowanie w szerszym zakresie tej dolegliwej sankcji zależy więc od aktywności podmiotów uprawnionych do wnioskowania oraz orzekania w tym zakresie.

Rysunek 3. Stanowisko respondentów w zakresie „Które z poniższych rozwiązań dyscyplinarnych w najmniejszym stopniu wpływa pozytywnie na poprawę stanu bezpieczeństwa podczas meczów piłkarskich?” (-----, N = 195) oraz „Czy podawanie/sprzedaż alkoholu do 3,5% podczas imprez masowych wpłynęło na bezpieczeństwo stadionowe?” (———, N = 138)

Źródło: opracowanie własne.

Taki pogląd prezentuje ponad 40% respondentów. Wydaje się więc, że wyrażona opinia powinna korespondować ze zmianami w regulacjach prawnych, zarówno na poziomie ustawowym,

jak i związkowym. Praktyka wskazuje jednak, iż ten pogląd nie znajduje akceptacji i odzwierciedlenia choćby w ostatniej nowelizacji przepisów prawa powszechnego.

Kolejnym determinantem wskazanym przez respondentów jest zamykanie stadionów. Bliższe 40% z nich uważa, iż jest to mało istotny element kształtowania polityki bezpieczeństwa meczu piłkarskiego. Ten rodzaj uprawnień (sankcji) znajduje się zarówno w gestii administracji rządowej, jak i administratorów rozgrywek. W pierwszym przypadku stanowi on, iż razie „(...) negatywnej oceny stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego w związku z planowaną lub przeprowadzoną imprezą masową wojewoda, w drodze decyzji administracyjnej, może:

- zakazać przeprowadzenia imprezy masowej z udziałem publiczności na całym obiekcie lub w jego wydzielonych sektorach,
- wprowadzić, na czas określony albo nieokreślony, zakaz przeprowadzania przez organizatora imprez masowych na terenie województwa lub jego części” (Ustawa, 2009, art. 34).

Warto jednak podkreślić, iż stosowanie tych rozwiązań obarczone jest ryzykiem (dotykają one całej widowni – nie tylko inspiratorów i uczestników naruszeń prawa, mogą stanowić inspirację dla pseudokibiców do negatywnych zachowań pozastadionowych – również stwarzających zagrożenie dla pozostałych uczestników meczu, potęgują niechęć środowisk kibicowskich do administracji państwowej, samorządowej czy też PZPN). Przykładem takich zachowań jest odpalenie rac świetlnych przez kibiców Wisły Kraków spoza stadionu i wstrzeliwanie ich ponad zadaszeniem na płytę boiska w trakcie meczu z Ruchem Chorzów w dniu 8 marca 2014 roku czy prowadzenie dopingu przez kibiców Legii Warszawa przed stadionem.

Znacznie mniejszym zakresem oddziaływania w ocenie respondentów jest możliwość personifikowania odpowiedzialności za naruszanie regulaminów obiektu/imprezy masowej czy też zachowania stypizowane w rozdziale 9 ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych. Należy jednak zauważyć, iż stosowanie dodatkowych środków karnych w postaci zakazów (Stempiński, 2013): stadionowego, zagranicznego czy nakazu stawiennictwa w jednostce policji jest wyłączną kompetencją sądów powszechnych, zaś zakaz klubowy (Stempiński, 2011) może stosować wyłącznie organizator meczu piłki nożnej (Ustawa, 2009, art. 14). Symptomatyczne jest, iż stosowanie zakazu klubowego nie jest powszechne wśród organizatorów meczów piłkarskich. Przykładem na konsekwentny brak jego stosowania jest postawa zarządów kilku klubów piłkarskich uczestniczących w rozgrywkach szczebla centralnego, które nie zastosowały tej instytucji ani razu od momentu jej wprowadzenia przez ustawę o bezpieczeństwie imprez masowych. W takiej sytuacji możliwość skutecznego oddziaływania organizatora na bezpieczeństwo meczu wydaje się iluzoryczna. Z jednej strony wykonuje on przyjazny gest w stronę środowisk pseudokibiców (brak reakcji jest przyzwoleniem na negatywne zachowania), z drugiej zaś egzekwowanie przepisów prawa podczas meczu piłkarskiego stanowi wtedy wyłączną domenę podmiotów publicznych. W wymiarze klubowej polityki bezpieczeństwa jest to stanowisko niejednoznaczne i co najmniej dyskusyjne.

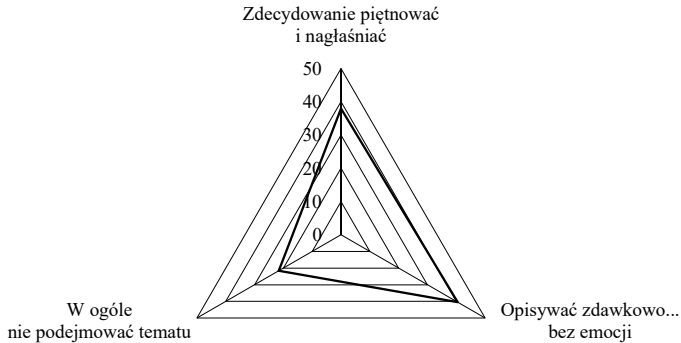
Postulat wprowadzenia podawania i sprzedaży alkoholu podczas meczów piłki nożnej pojawił się w połowie pierwszej dekady XXI wieku. Jego ustawowe uregulowanie znalazło się

w noweli ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych wprowadzonej w związku z organizacją w Polsce Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej w 2012 roku. Badanie wskazuje, iż w zdecydowanej większości (ponad 70% respondentów) nie dostrzegają oni wpływu (ani negatywnego ani pozytywnego) na bezpieczeństwo meczu. Autorzy nie posiadają danych mogących poszerzyć wnioski w tym zakresie (np. jakie metody analizy były w tym przypadku stosowane przez respondentów – ilościowe, jakościowe czy intuicyjne, jak intensywnie respondenci obserwowali to zjawisko, czy była to obserwacja pogłębiona – jakiej można oczekiwać od delegatów, obserwatorów, organizatorów czy policjantów?). W ocenie autorów fakt, iż przeważają jednak oceny o pozytywnym wpływie tego rozwiązania (19% – tak, 7% – nie), uzasadnia postawienie tezy o pozytywnym wpływie tego rozwiązania na bezpieczeństwo meczu piłki nożnej. Jednakże nie bez znaczenia w zakresie tego rozwiązania jest fakt, iż nie wszystkie kluby zdecydowały się na prowadzenie sprzedaży i podawania alkoholu o ustawowo określonej zawartości – do 3,5% alkoholu. Ponadto zasady dystrybucji i konsumpcji określone indywidualnie przez organizatorów powodują, iż często stanowią one przeszkodę w jednoczesnej konsumpcji alkoholu i oglądaniu przebiegu widowiska. W tym zakresie podmioty administrujące rozgrywkami mogłyby konsekwentnie wdrażać własną politykę dystrybucji i konsumpcji zorientowaną na zapewnienie klientom warunków porównywalnych z rozwiązaniami obowiązującymi w federacji niemieckiej czy angielskiej. Wydaje się, iż takie postępowanie sprzyja niwelowaniu potencjalnych napięć i konfliktów, co w konsekwencji podnosi poziom bezpieczeństwa meczu.

Jak media powinny reagować na sytuację, kiedy dochodzi do burd i awantur na stadionach?

Ostatnią opisywaną przez autorów kwestią w tym artykule jest sposób, a w zasadzie treść przekazu medialnego w sytuacji wystąpienia ekscesów zagrażających bezpieczeństwu sportowej imprezy masowej – meczu piłki nożnej. Szczegółowe stanowisko respondentów przedstawiono na rysunku 4.

Ponad 40% respondentów uważa, iż najwłaściwszą relacją będzie „zdawkowe, bez nadmiernego rozgłosu” opisywanie incydentów, bez nadawania im nadmiernej wagi. Równoważy je stanowisko blisko 38% respondentów uważających, iż relacja powinna zawierać treści „zdecydowanie piętnujące” negatywne zachowania części widzów. Z tym stanowiskiem zdecydowanie identyfikują się autorzy. W ich opinii tylko zdecydowane negatywne postrzeżenie takich zachowań może przyczynić się do wzrostu kultury zachowań wśród widzów. Przedstawianie incydentów, iż są to zdarzenia bez istotnego wpływu na widowisko, jest w istocie „cichym przyzwoleniem” i przyczynkiem do utrwalania i akceptacji negatywnie skrajnych postaw kibiców. Identyczną argumentację autorzy przedstawiają w odniesieniu do stanowiska blisko 22% odpowiedzi, które wskazują, „aby w ogóle nie podejmować tematu”. Jest to pogląd absolutnie nie do zaakceptowania. W opinii autorów fałszuje on rzeczywistość oraz jest nie do pogodzenia z elementarną rzetelnością dziennikarską. Brak rzetelnego opisu stanowi w istocie przejaw cenzury prewencyjnej. Autorzy prezentują pogląd, iż relacje mediów musi cechować zawodowa

Rysunek 4. Stanowisko respondentów w zakresie „W jaki sposób media powinny reagować na sytuację, kiedy dochodzi do burd i awantur na stadionach?” (N = 190)

Źródło: opracowanie własne.

dokładność oraz dokonywanie ocen uwzględniających możliwie szeroki kontekst dla odbiorcy. W tym zakresie szczególnie znaczenia należy doszukiwać się w aspekcie edukacyjnym relacji dziennikarskiej, która winna skłaniać do kształtowania prawidłowych postaw, szacunku dla regulacji prawnych oraz wychowawczym.

Podsumowanie

Opisane przez autorów wybrane wyniki badań stanowią przegląd stanowisk stosunkowo szerokiego grona ekspertów zajmujących się problematyką bezpieczeństwa na stadionach piłkarskich w Polsce. Poglądy tych osób w znacznej mierze zdeterminowane są doświadczeniami wyniesionymi z sytuacji meczowych, w których uczestniczyli lub które poddawali analizie. Składają się również na element polityki podmiotów uczestniczących w szeroko rozumianej sferze bezpieczeństwa meczu piłki nożnej, determinując zmiany w zakresie legislacyjnym lub organizacyjnym. Autorzy w kolejnej publikacji będą kontynuować rozważania nad tym obszarem, poddając analizie kolejne wyniki badań.

Bibliografia

- Raport dotyczący organizacji i stanu bezpieczeństwa meczów piłki nożnej szczebla centralnego PZPN (2016). Pobrano z: https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/1144-2014_15_CALY_SEZON_ORGANIZACJA_BEZPIECZENSTWO_PZPN.pdf (27.02.2016).
- Sensacja w Zabrzu. *www.dziennikzachodni.pl*. Pobrane z: <http://www.dziennikzachodni.pl/sport/pilka-nozna/gornik-zabrze/a/puchar-polski-gornik-legia-32-zdjecia-relacja-sensacja-w-zabrzu-iligowiec-pokonala-mistrza,10503240> (11.08.2016).
- Skandynawskie dzienniki opublikowały karykatury Mahometa. *TVN24*, 8.01.2015. Pobrane z: <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/po-zamachu-w-paryżu-skandynawskie-media-publikują-karykatury-charlie-hebdo,504342.html> (27.02.2016).

- Stempiński, Sz. (2011). Bezpieczeństwo jest najważniejsze. Zakaz klubowy a bezpieczeństwo meczu piłki nożnej. *Zachodniopomorska piłka. Biuletyn Zachodniopomorskiego Związku Piłki Nożnej*, 1 (8), 4.
- Stempiński, Sz. (2012). Czynniki warunkujące bezpieczeństwo widowiska piłkarskiego o podwyższonym poziomie ryzyka [praca doktorska]. Wrocław: AWF.
- Stempiński, Sz. (2013). Bezpieczeństwo meczów piłki nożnej w sezonie 2012/2013 r. na terenie województwa zachodniopomorskiego. W: T. Czapiewski, M. Sikora (red.), *Zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego w Województwie Zachodniopomorskim. Diagnoza i profilaktyka* (s. 87–99). Szczecin: ZAPOL.
- Stempiński, Sz. (2014). Rola wojewody w kształtowaniu bezpieczeństwa imprez masowych. W: T. Czapiewski, M. Sikora (red.), *Profilaktyka bezpieczeństwa publicznego w Województwie Zachodniopomorskim* (s. 41–45). Szczecin: ZAPOL.
- Ustawa z 20.03.2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych Dz.U. 2013. poz. 611, 628, 829, z 2014. poz. 693, z 2015 r. poz. 1707.

Cytowanie

- Sabat, M., Stempiński, Sz. (2016). Polityka bezpieczeństwa na stadionach piłkarskich szczebla centralnego w Polsce. *Acta Politica Polonica*, 1 (35), 35–47. DOI: 10.18276/ap.2016.35-03.